נא: יש בכור פרק שמיני בכורות

אמר עולא דבר תורה בנו פדוי לכשיתן. לכאורה משמע ברש הנושא (כתובות דף קא:) דליתא לדעולא אלא לרש לקים ויש ג) לייאש דאיתא אפי' לר' יוחנן: **אבל** חכמים אומרים אין בנו פדוי. תימה דתמני' יב) נמי קתני מייב ליתן לו ובנו אינו פדוי ויש לתמוה יג) מאמר אינו פדוי עד שיתן לו ואתי מתניתין לאמעוני' דאפילו זקפס עליו במלוה לא הוה כאילו קבלם הכהן וחזר והלוה לו ואם מחלם הכהן אינו פדוי עד שיתן:

אמר ליה לא גמרת ויהבת מידעם ביש עבדת. ויש לפרש מידעם לשון מאומה דמתרגמינן מידעם כלומר לא גמרת ויהבת מידעם ועוד יש לפרש כן מידעם ביש עבדת כלומר דבר רע עבדת יד) דמתרגמי' דבר רע (מלכים ב ד) כל מידעם ביש ויש ספרים דלא כתוב כהו עבדת אלא מידעם ביש ותו לא כלומר דבר רע הוא טו) כלומר דין עסק ביש:

הלכך אין בנו פדוי. תימה מ"ש ממתנה על מנת להחזיר דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף י:) דבנו פדוי דמסיק בכולהו קני טז) וי"ל דהכא רבי חנינא לא היה רוצה לזכות אלא במתנה גמורה דאסרינן התם לעשות יז) מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות כדנפקא לן לעיל בפ' עד כמה (דף טו:) משום שנאמר שתתם (את) ברית הלוי ואע"פ שאותו פסח נתן לו יח) כפירש על מנת שיחזירו לו [כיון] דאיכא היכירא למילתא ואין זה דנרים שבלב כמו זכין ולא אינטריכא ליה לזוזי בפ' אלמנה (בכתובות דף נ:). ומיהו קלת מימה דכיון שהיו ר' טרפון ור' חנינא מחזירין כל שעה נמצאו משתמיש ברית הלוי שיפסיקו שאר כהנים שלא יתנו אלא להם מפני שהם רגילים להחזיר וי"ל יט) שאין הנותן יודע בשעה שנותן אם יחזירו לו ולא קניגא ליה שתתם ברית הלוי כ) דמה לנו במה שיחזיר לו אח"כ וגם שמא לא היו מחזירין אלא לענייש ולא לאותם שהיו דומים להם לעשיר:

ולא בראוי בבמוחזק ולא האשה בכתובתה. בפ' יש נוחלין (נ"ב דף קכה:) פסקינן הלכתא דאין הבכור נוטל פי שנים במלוה בין שגנו כא) מעות בין שלא גנו מעות ומתוך כך נראה לאינו גובה כתובה במלוה כדתנן הכא כב) אין לה בראוי כג) אלא רבי פירש דאע"פ שהוצע כח הבעל וכבר לענין מלוה דמשגיח ליה לגבייתו ראוי לגבי כתובת אשה מיהא משיבא מוחזקת ואשה גובה כתובתה ממלוה כדתנן בכתובות בהכותב (דף פד.) מי שמת והניח אשה וב"ח ויורשים והיו לו מלוה ופקדון כיד אחרים ר"ע אומר יתנו ליורשים שכולם צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה אלמא אפילו לר"ע אם לא שצריכה שבועה היתה כד) גובה אבל לפי שצריכה שבועה גובין היורשין ושוב לא תגבה האשה מהן דהוו להו מטלטלי דיתמי דלא משתעבדי ואם גנו קרקע בתוכת אביהם היא מחוברת וגובה אותם מהם בשבועה כדין בעל חוב או אם פעה מן השבועה גובה כה) מלוה ולא משום דלריהו הוי מלוה ראוי דהא לא מישתמיט התם שום חכם להעמידה כרבי דוקא אלא משמע דליכא מאן דפליגי אלא כ"ע בין לרבי בין לרבנן אית להו דמלוה מוחזקת היא לגבי כתובת אלמנה ואפילו לרבנן כו) דאמרי מטלטלי לא משתעבדי לכתובה כלל אפילו מחיים ומתנה מתנה זו דהכותב שהם מודים כז) דמלוין דיתמי משתעבדי לכתובה דהא ליכא למימר דר"מ היא ולהכי אית ליה להיא משנה דשייכא כתובת אשה במלוה אע"ג דהוי מטלטלי דיתמי מדא"ר"ת מפרש שאפילו לר' מאיר מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה אלא מטלטלי דיכם דוקא דעליה קאי בפרק האשה שנפלו (כתובות דף פא.: ומס ד"ה ר"מ) דלא כז) מסתברא שיפה ר"מ כתובה לגבות ממטלטלי דיתמי טפי מבעל חוב אליפא דמדרבנן שמגרעים כחה יותר מבעל חוב אלא לגבות ממטלטלי אפי' מיניה כדמשמע בפרק האומר בקדושין (דף סה:) גבי שנים שבאו ממה"י ואשה וחבילה עמהם כו' והכיא דגבי ממטלטלי דנפלו קמי יבם בתמני' דהאשה שנפלו (כתובות ד' פ:) היינו משום דיבם במקום בעל קאי וחשיב כהכי כמו מיניה כיון דאגידה ביה מתמת נשואי הבעל ונראה דברי ר"ת דאלי"כ שיהא יבם כז) מיניה מגלן לרבנן דר"מ דלא משתעבדי מטלטלי לכתובה אפילו מיניה ועוד דאי"כ אין יתנו ליורשים שכולם צריכין שבועה ולא היורשין גם כשיתנו ליורשין תגבה האשה מהם כיון שתאמר דמטלטלי דיתמי משתעבדי לכתובה סבירא ליה ועוד מינה כתובת אשה אבל כ"ש מאי איכא למימר הא לא אשכחן תנא דאית ליה דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב"ח אלא על כרחין משום דמלוה אינה בת דין אלא כמו שנבו מעות ותתוך כך היה נראה ראשה אינה גובה: כב) הכא דאין לה בראוי אבל לרבנן לא משום: כג) לרבנן דר' מאיר: כד) מסתבר שמיפה ר' מאיר כה כתובה: כה) יבם כמו מיניה: כו) כן אין כאן חומרא דר"מ וגם חומרא דר' נתן:

ולא אהקדשות בכל אלו: כתב לכהן שהוא חייב לו חמשה סלעים חייב ליתן לו כו': בא) אמר עולא דבר תורה בנו פדוי [לכשיתן] (בא) מ"ט אין בנו פדוי גזירה שמא יאמרו פודין בשטר בב) תני תנא קמיה דרב נחמן בנו פדוי לכשיתן א"ל רב נחמן זו דברי רבי יוסי ברבי יהודה סתימתא ואמרי לה זו דברי רבי אלעזר ברבי שמעון סתימתא אבל חכמים אומרים אין בנו פדוי ג והלכתא אין בנו פדוי: לפיכך אם רצה הכהן ליתן לו במתנה ראשי: תנינא להא דת"ר ד נתנו לעשרה כהנים בבת אחת יצא בזה אחר זה יצא נטלו ה) והחזירו לו יצא וכך היה מנהגו של רבי טרפון שהיה נוטל ומחזיר וכששמעו חכמים בדבר אמרו קיים זה הלכה זו הלכה זו ותו לא אלא קיים זה אף הלכה זו רבי חנינא הוה רגיל ושקיל ומהדר חזייה לההוא גברא דהוה קא אזיל ואתי קמיה אמר ליה לא גמרת ויהיבת מידעם ו) ביש ז הילכך אין (ו) בנו פדוי: המפריש פדיון בנו ואבד חייב באחריותו: מנלן א"ר שמעון בן לקיש אתיא ח ערך ט ערך מערכין רב דימי א"ר יונתן י וכל בכור בנך תפדה ולא יראו פני ריקם יא ויליף ריקם יב מעולת ראייה מה עולת ראייה חייב באחריותו אף פדיון הבן חייב באחריותו מתקיף לה רב פפא קרא לקרא אלא א"ר פפא הא כדקתני טעמא יג יהיה לך אך פדה תפדה וכי איתמר דריש לקיש ארישא איתמר יד מת לאחר שלשים יום אע"פ שלא נתן יתן מנא לן א"ר שמעון בן לקיש אתיא ערך ערך מערכין רב דימי א"ר יונתן וכל בכור בנך תפדה ולא יראו פני ריקם מה להלן יטו יורשין חייבין אף כאן יורשין חייבין: **מתני'** יז) הבכור נוטל פי שנים בנכסי האב ואינו נוטל פי שנים בנכסי האם ואינו נוטל (יז) יבשבח ולא יח) בראוי כבמוחזק ולא אם אמר ערך פלוני עלי ומת יהא פטור מ"ל יעריכנו אפילו מת. והכי נמי כי מת לאחר ל' מתחייב האב בפדיונו: **מב.** עולת רחייה יורשין מחייבין יט) דעולת מוכה היא ה"ג כי מת לאחר ל' מתחייב האב בפדיונו וגבי עולת מוכה תנן כ) האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה: **אף כאן יורשין חייבין.** לאחר מיתת האב והכן דהוו מחוייבים ומתו: **מתני' בנכסי האם.** נכסי מלוג: **בשבח.** אם השביחו נכסים לאחר מיתת האב קודם שהגיע לו הבכור נוטל פי שנים בשבח אלא שמין (יא) מה שהיו שוין בשעת מיתת אביהן והבכור שנטל ב' חלקים בקרקעות יתן מעות כא) לפי שעה שבח חלק השני שנטל בשביל הבכורה ואותן מעות יחלקו בין כולם: **בראוי.** בנכסים שלא היה אביהן מוחזק בשעת מיתתו אבל ראויין היו ליפול לו בירושה ונפלו להן לאחר זמן אין הבכור נוטל (יא) פי שנים הכן: ולא

ולא הקדשום. נפדין בכל אלו בעבדים שטרות וקרקעות. והתם בפקח לן מקראי בתורת הכהנים (יא) בפרשת ערכין: **שמא יאמרו פודין בשטרות.** אפי' אין נותנין כלום אם לא נמי בשטר שיש לו על חבירו: **בנו פדוי לכשיתן.** שהרי נותן הפדיון: **בכה אחת.** שהיות לפני כולן חמש סלעים והלך לו: **בזה אחר זה.** ג) ולכהן אחר כא) הכי תניא ליה בתוספתא כב). יצא: **נטלו.** הכהן והחזירן לו יצא: **ר' ערפון.** כהן היה: **ר' חנינא.** כהן היה: **אזיל** ד) (ד) **ויתיב קמיה.** כדי שילמדנו מהלך וכא לפניו ויחזיר לו ממש סלעים שנתן בנו ב): **אזל לא גמרת** ב) **ונסב.** נמיגה גמורה אלא כדי שאחזירם לך: **מידעם ביש עבדת.** דבר רע עשית הלכך אין בנך פדוי אם אחזירם לך: **אפילו** אפילו לא אחזירם אין בנך פדוי: **מגלן.** דחייב באחריותו. ואע"ג דקא נסיב קרא בתמתיתין קבני מגלן ולקמן פריך ליה רב פפא: **אתיא ערך ערך.** כתיב הכא בבכור (במדבר יח) ופדויו מבן חדש תפדה בערכך בסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא: במדבר יח טו 2. וחשב לו הכהן את מכסת הערכך עד שנת היובל ונתן את הערכך ביום ההוא קדש לה': במדבר כז כג 3. ופטר חמור תפדה בשה האם לא תפדה הערפתו כל בכור בניך תפדה ולא יראו פני ריקם: שמות לד כ 4. את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתיך למועד חדש האביב כי בו יצאת מצרים ולא יראו פני ריקם: שמות כג טו 5. כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו ליי באדם ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה: במדבר יח טו

מסורת הש"ס

(א) כתובות דף.ק.). ב) ולפי גירסת הש"י תוס' נרמיין בים עבדת. ג) (בעל מע.). ד) (כ"כ בכתובות הל"ז טוש"ע יו"ד סי' שה סעי' ד: נב ב מי' פי"ם מהל' מכלי הקדשות הל"ז טוש"ע נג ג מי' שם הל"ז טוש"ע שם סעי' ז: נד ד מי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ח: ה (מי' פ"ג מהל' מעשה הקרבנות הלכה ט). נה ו מי' פ"ב מהל' נחלות הלכה ת ח טוש"ע חו"מ סי' רמ"ח סעי' ח: נו ז מי' שם פ"ג הלכה ד טוש"ע שם סעי' ו: נז ח מי' שם הלכה ת טוש"ע שם סעי' ג:

עין משפט נר מצוה

נא א מי' פ"ז מהל' ערכין הל"ח: נב ב מי' פי"ם מהל' מכלי הקדשות הל"ז טוש"ע יו"ד סי' שה סעי' ד: נג ג מי' שם הל"ז טוש"ע שם סעי' ז: נד ד מי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ח: ה (מי' פ"ג מהל' מעשה הקרבנות הלכה ט). נה ו מי' פ"ב מהל' נחלות הלכה ת ח טוש"ע חו"מ סי' רמ"ח סעי' ח: נו ז מי' שם פ"ג הלכה ד טוש"ע שם סעי' ו: נז ח מי' שם הלכה ת טוש"ע שם סעי' ג:

רבינו גרשום

כללי ופרטי דבי כבור אמר רבינא סברי לה כדאמרי במערבא כל מקום כר: אימא לא הקדשות נפדין בכל אלו בעבדים ובקרקעות ובשטרות משום דכתיב בהקדשות כסף דכתיב ונתן את הכסף וקם לו: תנינא להא. בסתיתא דאם רצה הכהן ליתן לו דרשאי כדקתני בברייתא נטלן והחזירן לו ישאי אלמא דהלכה היא כן דרשאי: נתנו לה' סלעין לעשרה כהנים לכל חד חצי סלע בבת אחת יצא שהרי נתן ה' סלעים כולן: ר' טרפון כהן היה: אף קיים הלכה זו. שגילה לכל דהלכה כן דרשאי להחזיר: חזייה לההוא גברא. דיהב ה' סלעין לרבי חנינא כהן היה: והוה קא אזיל. להוא גברא ואתי. כלומר שהיה רוצה שיחזירם לו ר' חנינא: א"ל. ר' חנינא חזינא בדעתך דלא גמרת בדעתך ויהבת לי מידעם אלא ע"מ שאחזירם לך הילכך אם אחזירם לך לא הוי בנך פדוי ואיני רשאי להחזירם לך הואיל ולא גמרת בדעתך שיהו שלי אלא אחפשם לי ידיה כנך פדוי: המפריש פדיון בנו ואבד. קודם שבא ליד כהן חייב באחריותו שנאמר באדם ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה וגו' כלומר אימתי יהיה לך שלך בזמן שפדה תפדה מיד ליד: מנא לן. דחייב באחריותו: אתיא ערך ערך מערכין. כתיב הכא ופדויו מבן חדש תפדה בערכך וכתיב ערכך בערכין מה בערכין חייב באחריותו דקאמר ערך עלי אף בכור חייב באחריותו: מה עולת ראייה. חייב באחריותה. דאע"ג דאפרש חייב באחריותו דלא מצי אתי לעזרה אי לא מייתי אף פדיון נמי חייב באחריותו: קרא לקרא. כלומר כיון דנמרינן לה בסתיתין מקרא מיהיה לך אך פדה תפדה אמאי איכא לריש לקיש ור' יוחנן למילף מקרא אחרינא: אתיא ערך ערך מערכין. מה להלן יורשין חייבין כדתנן במסכת ערכין האומר ערכו של פלוני עלי מה הנודר יתנו היורשים אף הכא גבי בכור היכא דמת אחר שלשים יורשין חייבין ליתן: מה להלן. בעולה יורשין חייבין כדתנן האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה חייבין: ואינו נוטל. פי שנים לשבח ששכחו נכסים לאחר מיתת אביו: ולא בראוי כבמוחזק. שאם מת אחי אביו בלא בנים לאחר מיתת אביו כיון שאביו היה ראוי לירש אחיו ומת הוא קודם ולא היה מוחזק בהן בנכסי אחיו אין הבכור נוטל פי שנים בהן: ולא האשה בכתובתה.

תורה אור השלם

1. ופדויו מבן חדש תפדה בערכך בסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא: במדבר יח טו
2. וחשב לו הכהן את מכסת הערכך עד שנת היובל ונתן את הערכך ביום ההוא קדש לה': במדבר כז כג
3. ופטר חמור תפדה בשה האם לא תפדה הערפתו כל בכור בניך תפדה ולא יראו פני ריקם: שמות לד כ
4. את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתיך למועד חדש האביב כי בו יצאת מצרים ולא יראו פני ריקם: שמות כג טו
5. כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו ליי באדם ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה: במדבר יח טו

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומ"ש אין בנו: (ב) שם מילגן אין בנך פדוי: (ג) שם מתמנה ואינו טעל פי שנים כשמת: (ד) רש"י ד"ה אזיל ואתי קמיה וכו' שנתן לו בעד בנו: (ה) ד"ה מה עולת יכו' אבל מלגת יולאו אבי ריקם דבכור: (ו) ד"ה בשבח וכו' אלא שמין את הנכסים מה שהיו שוין: (ז) ד"ה בראוי וכו' נוטל בהן פי שנים הס"ד:

מוסף רש"י

שמא יאמרו פודין בשטר. בשמרי מוכ שיש לו על אחר ומשכיר לכהן בפדיונו, אלמא למימר מה לי האי שטרא ומה לי האי שטרא, ואלו תנן אין פודין לא בעבדים ולא בקרקעות (כתובות קב.).

שיטה מקובצת

א) בשטר וכן אמר רב ששת בנו פדוי לכשיתן תני: ב) נטלו והחזירן לו: ג) זה שחלק להן הס"ד ומה"ד נטלן והשאר נמחק: ד) אזיל ואתא קמיה: ה) גמרת ויהבת נתינה: ו) אחזירם לך ל"א: ז) גרעה מגדר דתנן מת או נגנב חייב באחריותו דכמאן: ח) יראו אני דבכור: ט) חייבין דחובה היא וגבי עולת כו' והשאר נמחק: י) שמין את הנכסים מה היו שוין: יא) מעות כמה ששוה: יב) דמתני' היא דקתני חייב: יג) לדתות דה"א אין בנו פדוי דקתני היינו ער: יד) כדתרגמי' כל דבר: טו) הוא כמו דין: טז) קני לבר מקידושין וכ"ש זה האיש שלא שבלבו היה שיחזיר לו: יז) לעשות כן פפני: יח) לו ולא פירש על מנת כו' לו מכל מקום איכא היכירא: יט) ר"ל כיון שאין: כ) הלוי ולאחר שהולך לדרכו ואינו עושה כמצפה שיחזור לו מה לנו: כא) שגבו קרקע בין שגבו מעות ותתוך כך היה נראה ראשה אינה גובה: כב) הכא דאין לה בראוי אבל לרבנן לא פרישי: כג) גובה אותם מהן: כד) גובה סמלוה שכיר אחרים אפילו לר' עקיבא דולא כאבא שאול בן אימא מרים ואין לומר דמתני' דהכותב אתיא כר' דחשיב מלוה מוחזק בפ' יש נוחלין אבל לרבנן לא משום: כה) לרבנן דר' מאיר: כו) מסתבר שמיפה ר' מאיר כה כתובה: כז) יבם כמו מיניה: כח) כן אין כאן חומרא דר"מ וגם חומרא דר' נתן:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com